

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Lääketeollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston päätösluonnoksesta koskien huoltovarmuuden tavoitteita. Lääketeollisuus ry ja sen jäsenyritykset samoin kuin muutkin lääkealan toimijat ovat sitoutuneet toimimaan osana suomalaista huoltovarmuusorganisaatiota ja tukemaan omalta osaltaan lääkehuollon varautumista erilaisiin kriisi- ja häiriötilanteisiin.

Johdannossa todetaan perustellusti, että päätöksen tavoitteiden toimeenpano voi vaatia lisärahoitusta. Huoltovarmuuskriittisen infrastruktuurin ylläpitämisen näkökulmasta on nähdäksemme yhtä lailla tärkeää, ettei yritysten edellytyksiä huolehtia pitkäjänteisesti lääkkeiden kaltaisten huoltovarmuuskriittisten hyödykkeiden saatavuudesta Suomessa heikennetä harkitsemattomilla säästö- tai muilla päätöksillä.

Pidämme tärkeänä myös esille nostettuja kansainvälisen yhteistyön ja lainsäädännön ajantasaistamisen ja kehittämisen teemoja.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Lääkehuollon näkökulmasta on tärkeää, että varautumisessa tunnistetaan yksityisen sektorin erittäin merkittävä rooli huoltovarmuuden kannalta kriittisen infrastruktuurin omistuksessa ja operoinnissa sekä kriittisten materiaalien tuotannossa.

Kuten luonnoksessa todetaan, on yrityksillä vastuu omasta varautumisestaan ja jatkuvuudenhallinnastaan sekä lääkealan osalta myös yksityiskohtaisten sektorikohtaisten lainsäädännön vaatimusten täyttämisestä. Sääntelyn aiheuttama taakan kohtuullisuuteen on kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota ja tunnistaa, miltä osin Huoltovarmuuskeskuksen tuki varautumisen laajentamiseksi ja huoltovarmuuden turvaamiseksi on tarpeen.

2.2 Huoltovarmuuden pohjoismainen, eurooppalainen ja globaali ulottuvuus

Pidämme hyvänä, että erityisesti pohjoismainen ja EU-tason yhteistyö huoltovarmuuden varmistamiseksi on nostettu esille.

On hyvä, että Suomi edistää kokonaisvaltaista huoltovarmuusajattelua EU:ssa, sillä lääkehuollon varautumista on kehitetty ja tullaan kehittämään jatkossa enenevässä määrin EU-tasolla. Suomen on syytä osallistua aktiivisesti tähän keskusteluun. Osallistumisen tavoitteena tulee olla aktiivinen vaikuttaminen EU-sääntelyn ja toimintamallien kehittymiseen omasta kansallisesta näkökulmasta siten, että EU tuottaa Suomen huoltovarmuudelle lisäarvoa emmekä toisaalta joudu tilanteeseen, jossa kansallisella ja EU-tasolla olisi tarpeettomasti päällekkäisiä toimia.

Kauppapolitiikassa Suomen on työskenneltävä kansallisen tason lisäksi EU:n ja muiden kumppanimaiden kanssa aktiivisesti avoimen, kilpailuun perustuvan järjestelmän puolesta. Samalla on tärkeää välttää liiallista protektionismia, sillä se kääntyy helposti EU:n ja Suomen kaltaisen pienen, lääkkeiden osalta vahvasti tuontiriippuvaisen mutta korkean teknologian vientimahdollisuuksia omaavan maan tarpeita vastaan.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

3.1 Huoltovarmuuskriittinen infrastruktuuri

Sosiaali- ja terveydenhuolto ja lääkehuolto sen osana on keskeinen osa kriittistä infrastruktuuria, mikä tulisi tuoda esille luvun ensimmäisessä kappaleessa.

Huoltovarmuus rakentuu pitkälti kriittisillä sektoreilla toimivien yritysten kyvystä reagoida poikkeusoloihin, sietää kriisi- ja häiriötilanteita sekä palautua niistä nopeasti. Eri skenaarioiden käytännön etukäteisharjoittelu ja testaaminen ovat avainasemassa selkeisiin toimivaltuuksiin ja rakenteisiin perustuvan nopean reagointikyvyn, poikkihallinnollisen yhteistyön, riittävän koordinaation sekä kriittisen osaamisen varmistamiseksi kriisitilanteessa.

3.2 Digitaalinen yhteiskunta

Kyberturvallisuus

Kyberturvallisuuden merkitys lääkehuollon jatkuvuuden turvaamiselle on erittäin suuri. Kyberuhkien tunnistaminen ja torjuminen edellyttävät vahvaa panostusta ja tiivistä yhteistyötä.

3.3 Kansalaisvarautuminen

Lääkkeiden saatavuuden turvaamisen kannalta on tärkeää, että kansalaiset varautuvat osaltaan lääkkeiden riittävyteen ja osaavat esim. hakeutua oikea-aikaisesti apteekkiin hakemaan tarvitsemiaan lääkkeitä. Informaatiota jakamalla kansalaisia voidaan tukea omassa varautumisessaan. Samalla on tärkeää huolehtia siitä, ettei esimerkiksi viestinnällä luoda itse aiheutettuja tarpeettomia saatavuushaasteita, jotka aiheutuvat yhtäkkisestä lääkkeiden (kuluttaja)kysynnän voimakkaasta lisääntymisestä.

3.5 Huoltovarmuuden tilanneseuranta ja ennakointi

Tilannekuva- ja skenaariotyö ovat erityisen tärkeässä asemassa lääkehuollon huoltovarmuuden varmistamisessa. Lääkealan toimijat, niin yritykset kuin viranomaiset (ml. Huoltovarmuuskeskus), ovat jo nyt yhdessä kehittäneet tähän liittyviä toimintamalleja, joita on syytä jatkaa myös tulevaisuudessa kulloisenkin tilanteen edellyttämällä intensiteetillä.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Huoltovarmuuden kannalta kriittisten osaamisalueiden tunnistaminen ja osaavan henkilöstön saatavuudesta huolehtiminen on kaikkien sektoreiden yhteinen haaste.

4.2 Kuljetusten jatkuvuus

Suomi on myös lääkkeiden huoltovarmuuden näkökulmasta vahvasti riippuvainen kansainvälisistä verkostoista ja markkinoista. Kuljetusten turvaaminen ja siihen liittyvät Suomen erityispiirteet kuten syrjäinen sijainti, pitkät kuljetusetäisyydet sekä riippuvuus merikuljetuksista ja ulkomaisista hyödykkeistä koskevat myös lääkehuoltoa, ja ne on otettava varautumisessa huomioon.

4.6 Kriittinen teollisuus

Toimivan lääkehuollon varmistamiseksi pidämme tärkeänä päätösluonnoksen kirjausta siitä, että valtio edistää huoltovarmuudelle kriittisen teollisuuden tuotannon, tarvittavan osaamisen ja tuotekehityksen sekä tutkimuksen säilymistä Suomessa. Lääketeollisuuden kannalta on keskeistä turvata Suomen asema maana, johon yrityksillä on halua investoida niin tutkimuksen ja tuotekehityksen kuin sen pohjalle usein rakentuvan lääkevalmistuksenkin osalta. Lisäksi yrityksillä on oltava riittävät kannusteet tuoda Suomeen tarvitsemiamme lääkkeitä, joiden katkeamaton saatavuus on edellytys terveydenhuollon toiminnalle ja huoltovarmuudelle.

4.8 Sosiaali- ja terveydenhuolto sekä sosiaaliturva

Lääkehuollon toimijat (lääketeollisuus, tukkukaupat, apteekit ja sairaala-apteekit) muodostavat sosiaali- ja terveydenhuollon huoltovarmuuden kannalta kriittisen kokonaisuuden, jonka toiminta tulee pystyä turvaamaan myös erilaisissa häiriöissä tai poikkeusoloissa.

Varmuusvarastojen lisäksi lääkeyrityksillä on lääkkeiden velvoitevarastoinnin kautta merkittävä vastuu lääkehuollon materiaalisesta varautumisesta.

Lääkkeiden velvoitevarastointia koskevan sääntelyn uudistaminen on priorisoitava, jotta velvoitevarastoinnilla voidaan tosiasiaa turvata nykyistä paremmin lääkkeiden saatavuutta muuttuneessa toimintaympäristössä. Samalla tulee arvioida lääkkeiden velvoite- ja varmuusvarastoinnin keskinäistä suhdetta. Velvoitevarastointi tulee myös sovittaa nykyistä paremmin yhteen sairaaloiden lääkehankintoja koskevan lainsäädännön kanssa. Myös mm. hankintakriteerien huolellisen valinnan kautta on mahdollista turvata lääkkeiden hyvää saatavuutta maassamme.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Ei lausuttavaa.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Valtioneuvoston periaatepäätös on monilta osin melko yleisluontoinen, joten se vaatii tarkemman toimeenpanosuunnitelman mm. aikataulujen, prioriteettien ja vastuutahojen määrittämiseksi.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Sirviö Mari
Lääketeollisuus ry - Toimitusjohtaja Sanna Aunesluoma